

การพัฒนาสุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชลบุรี
COMMUNITY HEALTH DEVELOPMENT UNDER THE SUFFICIENCY ECONOMY
PHILOSOPHY IN CHONBURI PROVINCE

ปชาบดี แยมสุนทร *

Pachabodee Yeamsoonthorn

พระครูสมุทรจิราชาติ พุทธภักขิโต (โนรี) *

Phrakhrusamu Jirachat Phuttharakkhito (Noree)

พระครูจิตกรการโกวิท สิรินนโท *

Phrakru Jittakamkowitz Sirinanto

Corresponding Author E-mails: ypachabodee@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ข้อมูลพื้นฐานการดำเนินสุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) การพัฒนาสุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 3) องค์ความรู้ในการพัฒนาสุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประชากร ได้แก่ ประชาชนในหมู่บ้านที่ได้รับรางวัลชนะเลิศหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็น เป็นสุข ระดับจังหวัดประจำปี 2561 จำนวน 10 หมู่บ้านได้แก่ 10 ตำบลเกาะจันทร์ อำเภอมือ จังหวัดชลบุรี ใช้แบบสอบถามการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติและวิเคราะห์เนื้อหาเสนอรายงานเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ การมีส่วนร่วม สังคม เศรษฐกิจ และ พฤติกรรมสุขภาพ ตามลำดับ ปัญหาที่พบบ่อย คือ พฤติกรรมการรับประทานอาหารที่ไม่ถูกสุขลักษณะ การไม่ออกกำลังกายและปัญหาด้านจิตใจจากภาระหนี้สิน

2. การพัฒนาสุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ความพอประมาณ มีการลดรายจ่ายและสนับสนุนการปลูกผักรับประทานเองและแบ่งปันกันในชุมชน จัดกลุ่มวิสาหกิจ ทำบัญชีครัวเรือน ตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ การจัดการสิ่งแวดล้อมภายในครอบครัว กำหนดระเบียบชุมชน ความมีเหตุผล การเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์ จัดทำแผนสุขภาพมีหน่วยงานภายนอกเข้ามาดูแลสุขภาพและให้คำปรึกษา การมีภูมิคุ้มกันที่ดี มีอาสาสมัครสาธารณสุข มีเครือข่ายการดูแลสุขภาพ จัดให้มีกลุ่มทุนด้านเศรษฐกิจสนับสนุนกระบวนการผลิตด้านเกษตรและมีการรวมกลุ่มต่างๆ เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีและพึ่งพาตนเอง เงื่อนไขความรู้ การรับความรู้ทั้งภายในและภายนอก จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เงื่อนไขคุณธรรม การใช้สติปัญญาความอดทนในการดำเนินชีวิต

3. องค์ความรู้ที่ค้นพบในการพัฒนาสุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง Good Community Health Within Sufficient Economy Philosophy : GCS Model

คำสำคัญ: การพัฒนา, สุขภาวะชุมชน, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

* คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการจันทบุรี

ABSTRACT

The objectives of this research were to study 1) Basic information on proceeding community well-being under the sufficient economy philosophy 2) Community well-being development under the sufficient economy philosophy and 3) Explicit knowledge of community well-being development under the sufficient economy philosophy. This research was a mixed method research – Qualitative and Quantitative Research. The population used in this research were people from Ban Nong Manao community, Moo 10, Kho Chandra sub-district, Mueang district, Chonburi province who received Sufficient Economy Village award “Yu Yen Pen Suk” at provincial level in 2018. The tools used in data collection were questionnaire, In-depth interview, and focused group interview. The quantitative data were analyzed using statistics and contextual data were presented in the form of analytical description.

The results of this research found that:

1. Community well-being of the community under the sufficient economy philosophy, in overall and each aspect had scored mean in high level – aspect of environment and natural resources, aspect of participation, aspect of society, aspect of economy, and aspect of health behavior respectively. The frequently faced problems were unhealthy eating behavior and not doing exercises as well as psychological problems because of debt.

2. The community well-being development under the sufficient economy philosophy found as follows: Moderation - there was a reduction in expenses and support to grow vegetables and shared in the community creating enterprise group as well as making a household account, establish a savings group. Each family was responsible for managing their own environment and setting rules for everyone to follow; Rationality - switching to organic farming had improved the soil condition. Health plan was laid down with outside agencies involved; Good immunity – there was a health care network, public health volunteers, economic capital groups to support agricultural production, and groups within the community to form institutions and social groups to strengthen unity and dependence on each other; Terms of knowledge - acquiring knowledge gained from both internal and external, learning center for the Sufficiency Economy Model Community - a collection of knowledge that is useful to both inside and outside the community; Terms of moral - living a life require intelligence and patience to deal with difficulties.

3. The explicit knowledge found in community well-being development under the sufficient economy philosophy was GCS Model.

Keywords: Development, Community health, The Sufficiency economy philosophy

บทนำ

สถานการณ์ปัจจุบันเศรษฐกิจสังคมมีการขยายตัวสูงและอย่างต่อเนื่อง ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการแพทย์เป็นไปอย่างรวดเร็ว การกระจายโครงสร้างพื้นฐาน

ของระบบบริการสาธารณสุข ทั้งภาครัฐและเอกชนครอบคลุมทั่วถึงและมีความเจริญมากขึ้น แต่พฤติกรรมด้านอนามัยที่ไม่เหมาะสมยังปรากฏอยู่ เช่น พฤติกรรมการรับประทานอาหารไม่ถูกสุขลักษณะ การขาดการออกกำลังกาย

กำลังกาย พฤติกรรมที่เป็นผลจากความเครียด สาเหตุเนื่องจากความคิด ความเชื่อ ค่านิยม การดำเนินชีวิตและปัจจัยสิ่งแวดล้อม แนวโน้มปัญหาการเจ็บป่วยของประชาชนในอนาคตจะมีลักษณะของโรคไม่ติดต่อทั้งกายและจิตใจ การลงทุนด้านการรักษาพยาบาลจะให้ผลตอบแทนน้อยกว่าการสร้างเสริมสุขภาพ ดังนั้นผู้ประกอบการวิชาชีพสุขภาพจึงหันมาให้ความสนใจเรื่องการสร้างเสริมสุขภาพมากขึ้น การทำความเข้าใจในความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพและการสร้างเสริมสุขภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญ สุขภาวะหรือสุขภาพ (Health) หมายถึง ภาวะที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณ สุขภาพของบุคคลประกอบด้วยความสมบูรณ์ แข็งแรงของทุกอวัยวะ ทุกระบบและทุกมิติ สุขภาพของชุมชนประกอบด้วยความสมบูรณ์ของทุกคน และความแข็งแรงของทุกองค์ประกอบ การมีเศรษฐกิจอย่างพอเพียง การดูแลการควบคุมโรคที่พบบ่อยและโรคเรื้อรังโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เบาหวาน ความดันโลหิตสูง การดูแลผู้สูงอายุ และการสร้างเสริมสุขภาพ เมื่อสุขภาพระดับบุคคลและระดับชุมชนแข็งแรง สังคมก็จะแข็งแรงไปด้วย เพราะสุขภาวะชุมชนเป็นรากฐานของสุขภาวะทั้งมวลและประเทศไทยจะแข็งแรงต่อเมื่อชุมชนแข็งแรง (ประเวศ วะสี, 2549, น. 50)

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันความหมายของสุขภาพได้เปลี่ยนไปมากขึ้น โดยได้เพิ่มองค์ประกอบเป็น 4 ด้าน โดยได้เพิ่มเติมในเรื่องของสุขภาพศีลธรรม หรือจิตวิญญาณหรือจิตวิญญาณ (Spiritual Health) สุขภาพ จึงหมายถึงภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง ทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม ระบบ

บริการสุขภาพในยุคปัจจุบันทำงานอย่างได้ผล ในด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต แต่ขาด การศึกษาสุขภาพสังคมและสุขภาพศีลธรรม เช่น ในเรื่องของสุขภาพสังคมจะเห็นว่า ประเทศไทย มีชนบทธรรมนิยมประเพณี วัฒนธรรมไทยวิถีชีวิต มารยาท ที่มีเอกลักษณ์ เฉพาะตัว ถ้าสามารถผสมผสานเข้ากับระบบ การเลี้ยงดูที่เหมาะสม ระบบการศึกษาที่มีและ ระบบบริการสุขภาพที่เอื้อ ก็จะทำให้เกิดประโยชน์ ต่อประชาชน ดังนั้นสามารถประมวลได้ว่า สุขภาพหมายถึง ภาวะที่มีความสมบูรณ์ ความ สมดุล ความมั่นคง ของบุคคลทั้งทางด้าน สุขภาพ ร่างกาย จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อมและ จิตวิญญาณ (คณะกรรมการอำนวยการจัดทำ แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ, 2544, น. 30)

ภาวะสมบูรณ์ทางร่างกาย (Physical Health) หมายถึงปราศจากโรคทางร่างกาย ไม่มีอาการปวดศีรษะ เจ็บปวด หรืออาการใด ๆ

ภาวะสมบูรณ์ของจิตใจ (Mental Health) หมายถึง จิตใจที่ปกติเหมือนร่างกาย รวมถึงระดับสติปัญญาสามารถทนต่อภาวะ เครียดในชีวิตประจำวัน มีความสุข มีความหวัง พอใจในตนเองและการอยู่ในโลกนี้

ภาวะสมบูรณ์ของสังคม (Social Health) หมายถึง การอยู่ในสังคมได้อย่างปกติ และความสัมพันธ์ที่ดีต่อครอบครัวและเพื่อน ๆ ในสังคม มีบทบาทหน้าที่ มีคุณค่า มีประโยชน์ ต่อสังคม มีความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

ภาวะสมบูรณ์ของศีลธรรมหรือจิต วิญญาณ (Spiritual Health) ในที่นี้หมายถึง การมีศีลธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวและเป็น แนวทางในการยึดถือปฏิบัติ เช่น การเห็นแก่ ประโยชน์ส่วนรวม ลดการเห็นแก่ตัว จิตใจที่ แสดงถึงความเป็นคนที่สมบูรณ์ รู้จักเสียสละ

มีความกรุณา ปราณี ถือเป็นความสุขที่แท้จริงของบุคคล เมื่อบุคคลมีความสุขในระดับจิตวิญญาณ ก็ทำให้สุขภาวะทางด้านอื่นๆ สมบูรณ์ไปด้วย

มิติสุขภาพทั้ง 4 ด้านล้วนมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน บุคคลที่มีสุขภาพร่างกายที่เจ็บป่วย ก็จะมีผลกระทบต่อจิตใจ อาจก่อเกิดความเครียดได้ ในทางตรงกันข้าม จิตใจที่มีผลอย่างมากต่อร่างกาย เช่น เสียใจ เครียด ก็มักจะมียาอาการปวดศีรษะ ขณะที่มิติด้านสังคมก็มีผลทั้งต่อร่างกายและจิตใจของบุคคล ถ้าสถานที่ทำงานเต็มไปด้วยความขัดแย้ง ก็อาจมีผลต่อสุขภาพจิตของผู้ปฏิบัติงาน ในขณะที่เดียวกันถ้าบุคคลมีความเจ็บป่วยทางร่างกาย แต่มีความสมบูรณ์ของจิตวิญญาณ ก็จะมีผลทำให้จิตใจถึงความจริงในโลก เกิดการยอมรับ มีความสงบของจิตใจ และพยายามหาทางรักษาและสร้างเสริมร่างกายให้มีความสมบูรณ์จนสามารถสร้างสุขภาพให้กลับมามีความปกติสมบูรณ์แข็งแรงได้อีกครั้งหนึ่ง (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2550, น. 29)

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy) เป็นแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 พระราชทานเพื่อการดำรงชีวิตของประชาชนทุกระดับครอบครัว ชุมชนและ ประเทศ ที่อยู่บนทางสายกลาง ได้แก่ ความพอประมาณ คือ พอดี เหมาะสมกับความจำเป็นและฐานะโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น การมีเหตุผล คือ การตัดสินใจอย่างมีเหตุผลและรอบคอบ และการมีภูมิคุ้มกัน คือ มีการเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นได้ บนพื้นฐานการมีความรู้และคุณธรรม สำนักงานเสริมสร้าง

ความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย (2557) ได้พัฒนารูปแบบหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ตั้งแต่ปี 2549 และในปี 2557 มีหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบทั่วประเทศจำนวน 5427 แห่ง ซึ่งหมู่บ้านดังกล่าวแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ 1) ระดับพออยู่ พอกิน 2) ระดับ กินดี อยู่ดี และ 3) ระดับมั่งมี ศรีสุข ซึ่ง 3 ระดับนี้จะผ่านเกณฑ์พื้นฐานด้านการใช้ชีวิตแบบพึ่งตนเองได้ และเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการในรูปแบบ กลุ่มคนในชุมชนและองค์การเครือข่าย จึงนับว่าเป็นหมู่บ้านที่มีความเข้มแข็งตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชน (Community Empowerment) นั้นสามารถดำเนินการได้ด้วยวิธีต่างๆ เช่น การสนับสนุนและสร้างเสริมให้ชุมชนมีโครงสร้างที่เข้มแข็ง การเสริมสร้างความสามารถของชุมชนในการจัดหาและบริหารทรัพยากร การสนับสนุนให้ชุมชนมีเครือข่ายที่เข้มแข็ง เป็นต้น (คณะกรรมการอำนวยการจัดทำแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ, 2549, น. 27)

จากความสำคัญข้างต้น แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนทั้งในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อมรวมทั้งด้านพฤติกรรมสุขภาพ (รญา ภูไพบูลย์, สุริยพงศ์ วัฒนาศักดิ์, นาริรัตน์ จิตมนตรี, มณี อภานันท์กุล, อภายังประดิษฐ์, นิตยา สีนสุกใส และ ราตรี ภูศรี, 2555, น. 36) ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาสุขภาวะชุมชนเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการพัฒนาองค์ความรู้เพื่อให้

สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ อันจะนำไปสู่การพัฒนาสุขภาวะชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ยั่งยืนของชุมชนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานการดำเนินงานสุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาสุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชลบุรี
3. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ในการพัฒนาสุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลใน 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) เพื่อค้นหาข้อมูลความรู้เกี่ยวกับองค์ความรู้ แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาสุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) การศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการพัฒนาสุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยการลงพื้นที่เพื่อค้นหาข้อมูล ปรับปรุงและพัฒนา

การศึกษาดูงาน กิจกรรมแนวทางการพัฒนาการติดตามและประเมินผลการวิจัย

1. ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง (Population and Sample) และผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้แก่

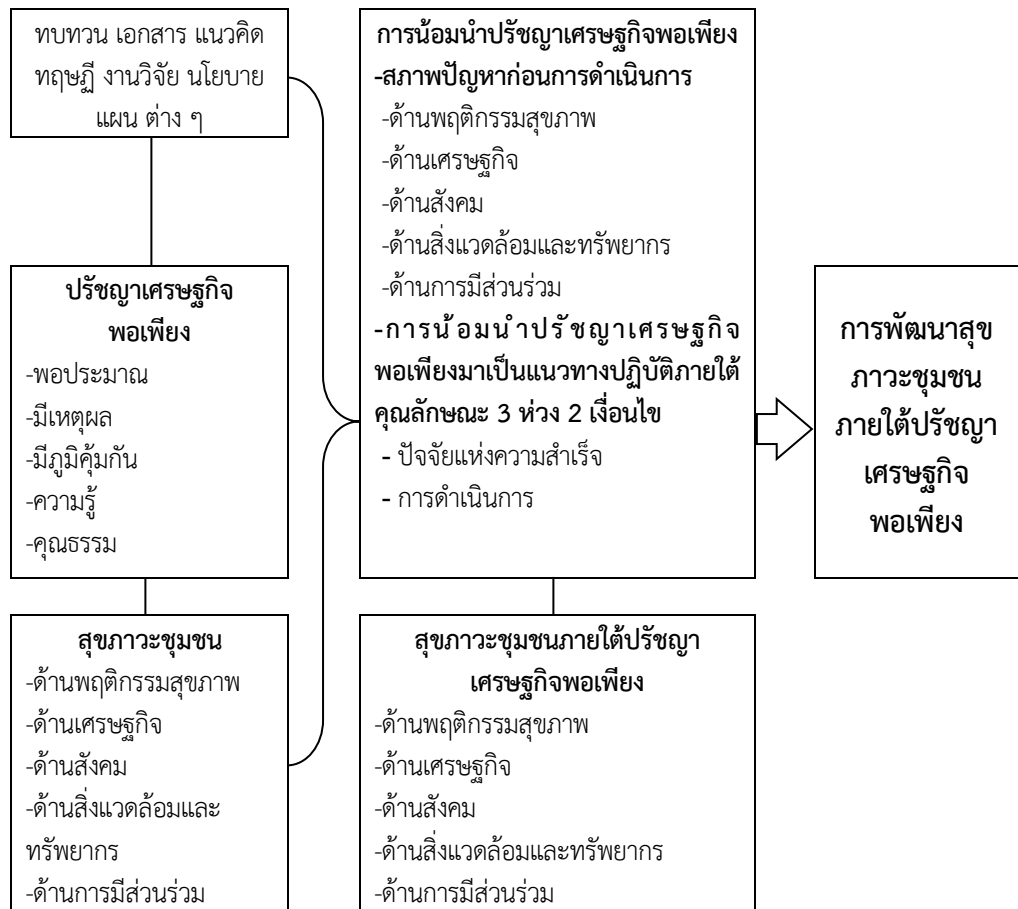
1.1 ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง ศึกษาเฉพาะประชากรในหมู่บ้านที่ได้รับรางวัลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็น เป็นสุขดีเด่นระดับจังหวัดรางวัลชนะเลิศ ได้แก่ ชุมชนบ้านหนองมะนาว หมู่ 10 ตำบลเกาะจันทร์ อำเภอมือ จังหวัดชลบุรี ประชากรทั้งสิ้น 1,255 คน นำมาคำนวณหากกลุ่มตัวอย่างโดยทาร์ยาโมเน ได้จำนวนทั้งสิ้น 303 คน

1.2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไปจำนวน 10 คน ของหมู่บ้านที่ได้รับรางวัลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็น เป็นสุขดีเด่นระดับจังหวัด ประจำปี 2561 รางวัลชนะเลิศ ได้แก่ ชุมชนบ้านหนองมะนาว หมู่ 10 ตำบลเกาะจันทร์ อำเภอมือ จังหวัดชลบุรี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) การพัฒนาสุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชลบุรี

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และแบบสนทนากลุ่ม (focus group discussion) แนวทางการพัฒนาสุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชลบุรี

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยการพัฒนาสุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชลบุรี

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เรื่อง “การพัฒนาสุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชลบุรี” สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) ได้ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานการดำเนินงานสุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชลบุรี พบว่า สุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ค่าเฉลี่ยโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้าน

พฤติกรรมสุขภาพ ตามลำดับ ปัญหาที่พบบ่อยจากพฤติกรรมการรับประทานอาหารที่ผิดสุขลักษณะและไม่ออกกำลังกายรวมทั้งปัญหาด้านจิตใจเกิดจากภาระหนี้สิน ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสุขภาวะชุมชน ด้านพฤติกรรมสุขภาพ การบริโภคอาหารในปริมาณที่เหมาะสม รับประทานอาหารที่สะอาดสดใหม่เสมอ หลีกเลี่ยงการรับประทานอาหารทอดอาหารมันการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ การปฏิบัติธรรม นั่งสมาธิ สวดมนต์ อยู่เป็นประจำ การควบคุมอารมณ์ของตนเอง ด้านเศรษฐกิจ ประชาชนควรทำบัญชีรับจ่ายประจำครัวเรือน

ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงควรรู้จักประมาณ(การวางแผน) การใช้จ่ายประจำบ้าน มีการร่วมกันจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนเพื่อเพิ่มรายได้ของครัวเรือนสร้างนิสัยการออมให้เกิดขึ้นภายในครอบครัว ด้านสังคม รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกันเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันภายในชุมชน การให้อภัยเคารพสิทธิของผู้อื่น ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ดูแลสภาพแวดล้อม บ้านเรือนให้สะอาดน่าอยู่เสมอและร่วมกันจัดการสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน เช่น การจัดการขยะ น้ำ ป่าไม้ ร่วมกันดูแลทัศนียภาพภายในชุมชน ด้านการมีส่วนร่วม ผู้นำชุมชนควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน มีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุ วางแผนแก้ไข และประเมินผลปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เป็นต้น

2. การพัฒนาสุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามคุณลักษณะ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ซึ่งประกอบด้วย

2.1 ความพอประมาณ ด้านเศรษฐกิจ มีการลดรายจ่ายและเพิ่มรายรับ ลดหนี้สินและเดินหน้าพึ่งพาตนเองให้ได้มากที่สุด ตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ เพื่อเป็นแหล่งทุนในชุมชนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร มีประชาสัมพันธ์โครงการและระบบการพักชำระหนี้ การดำรงตนอยู่แบบพอดีสนับสนุนให้ปลูกผักไว้รับประทาน มีการแบ่งปันกันภายในชุมชนส่วนที่เหลือก็นำไปขายมีรายได้เพิ่ม ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ : มีการดูแลสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนให้สะอาดและน่าอยู่ตามสภาพ โดยเริ่มที่บ้านของตนเองและร่วมกันดูแลความสะอาดในชุมชน มีการแยกขยะก่อนทิ้ง ด้าน

ทรัพยากรธรรมชาติ การดำเนินการอนุรักษ์ป่าชุมชนโดยให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมดูแลป่าไม้และได้มีการปลูกฝังด้านการอนุรักษ์แก่เด็กและเยาวชน การปลูกป่าชายเลน การเรียนรู้เรื่องสมุนไพร เป็นต้น

2.2 ความมีเหตุผล ด้านพฤติกรรมสุขภาพ จัดให้มีการจัดทำแผนสุขภาพ มีหน่วยงานภายนอกเข้าร่วมในการดูแลสุขภาพ โดยโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพเป็นผู้ที่ให้ความรู้แก่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและประชาชนในชุมชน จัดกิจกรรมตรวจสุขภาพประจำปี การสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคในชุมชน เช่น รณรงค์ป้องกันไข้เลือดออก ให้ความรู้เกี่ยวกับการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การดูแลตนเองของผู้ที่ป่วยด้วยโรคต่าง ๆ ตามกลุ่มวัย เป็นต้น การบริโภคอาหารที่เหมาะสม : ปลูกข้าว ปลูกผักปลอดสารพิษไว้รับประทานเอง การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการรับประทานอาหารและหันมาดูแลตัวเองทำให้สุขภาพดีขึ้น ได้รับความรู้เรื่องสมุนไพรและการดูแลสุขภาพตามหลักแพทย์วิถีธรรมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยนำความรู้ที่ได้รับมาปฏิบัติกับตนเองและชุมชน การออกกำลังกายที่พอเพียง : การดำเนินชีวิตประจำวันและอาชีพของชาวบ้านทำให้มีการเคลื่อนไหวร่างกายจากการทำงานอยู่เสมอและส่วนใหญ่ใช้วิธีการเดินและปั่นจักรยานในการเดินทางในชุมชนและมีการออกกำลังกายกันเองตามความเหมาะสมของแต่ละวัย การจัดการอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม มีการรวมกลุ่ม ทำกิจกรรมในชุมชน ทำให้ได้พูดคุย พบปะกันความสนใจก็เกิดขึ้น การลด ละ เลิก อบายมุข ทำให้ครอบครัวมีความอบอุ่นมากขึ้น ด้านเศรษฐกิจ การ

แก้ปัญหาต่าง ๆ จำเป็นต้องอาศัยหลักความเป็นเหตุเป็นผล การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาจะเกิดผลดีต่อชุมชนในทุกด้าน มีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาเพราะทุกปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนมีความเกี่ยวข้องกับสุขภาพของคนในชุมชนทั้งสิ้น การจัดการด้านการเงินตามหลักเหตุผล การกลับมามีวิถีชีวิตแบบพอเพียง ลดรายจ่ายด้วยการทำการเกษตรอินทรีย์เพื่อลดต้นทุน ปลุกผักไว้รับประทานถ้ามีเหลือก็แบ่งปันหรือขายสนับสนุนให้แต่ละครอบครัวทำผลิตภัณฑ์ใช้เอง มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อให้ทราบรายรับ-รายจ่าย ปลุกฝังการออมของคนในชุมชน จัดตั้งสถาบันการเงินชุมชนเพื่อบริหารจัดการเงินของคนในชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ : การดูแลสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนให้สะอาดและน่าอยู่ตามสภาพของชุมชน มีรับผิดชอบพื้นที่ของตนเองและร่วมกันดูแลความสะอาดในชุมชน การเปลี่ยนมาทำการเกษตรอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทำให้ดินฟื้นสภาพดีขึ้น ด้านทรัพยากรธรรมชาติ มีการกำหนดข้อตกลงร่วมกันของชุมชนในการดูแลอนุรักษ์ผืนป่าชุมชน มีการจัดโครงการป่าชุมชน จัดตั้งธนาคารต้นไม้ ทำถนนเพื่อเป็นแนวกันไฟฟ้า และรณรงค์ให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการดูแลผืนป่าโดยร่วมกันปลูกป่า เป็นต้น

2.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดี ด้านพฤติกรรมสุขภาพ เริ่มจากการดูแลตนเองของประชาชนในชุมชนเสี่ยงจากปัจจัยเสี่ยงทั้งปวง มีการตรวจสุขภาพประจำปี มีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเป็นผู้ที่ช่วยดูแลปัญหาสุขภาพเบื้องต้นของคนในชุมชน มีหน่วยงานภายนอกให้ความรู้เรื่องสุขภาพ การ

บริโภคอาหารที่เหมาะสม การรณรงค์ให้ทุกบ้านปลูกผักปลอดสารพิษไว้รับประทาน มีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านทำงานร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลช่วยดูแลให้คำแนะนำชุมชนในเรื่องสุขภาพ ให้ความรู้เรื่องการรับประทานอาหาร การดูแลสุขภาพตามหลักแพทย์วิถีธรรม เป็นต้น การออกกำลังกายที่พอเพียง การรวมกลุ่มทำกิจกรรมของสมาชิกชุมชน การทำงานในชีวิตประจำวันมีการเคลื่อนไหวร่างกาย การออกกำลังกายตามความชอบและตามวัยของตนเอง การเดิน การปั่นจักรยาน เป็นต้น การจัดการอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม : ปัญหาด้านอารมณ์เกิดขึ้นจากภาวะเศรษฐกิจ หนี้สิน การทำมาหากิน สุขภาพ ฯลฯ แนวทางการแก้ปัญหาจึงเริ่มมาจากการหันมาดำเนินชีวิตแบบพอเพียง ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ลด ละ เลิกอบายมุขทุกชนิด จัดทำบัญชี ครัวเรือน ทำผลิตภัณฑ์ใช้เอง เมื่อสภาพเศรษฐกิจดีขึ้นสภาพร่างกายแข็งแรงครอบครัวอบอุ่น ส่งผลต่อสภาพจิตใจดีขึ้น ชุมชนยังมีการทำกิจกรรมทางศาสนาร่วมกัน เพื่อเป็นการยึดเหนี่ยวจิตใจ เมื่อมีปัญหาก็สามารถพูดคุยขอคำปรึกษากับคนที่ตนไว้วางใจหรือผู้อาวุโสในชุมชนได้ ด้านสังคม การเปลี่ยนวิถีชีวิตมาดำเนินชีวิตแบบพอเพียงทำให้ปัญหาต่าง ๆ คลี่คลายลง มีรายได้พอเลี้ยงชีพ ครอบครัวมีความสุข คนในชุมชนมีงานทำไม่ต้องออกไปทำงานนอกชุมชน ยังมีเวลาทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชนอีกด้วย การปฏิบัติตามจารีตประเพณี และกฎกติกาของสังคม ร่วมมือร่วมใจกันในชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ จนชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ด้านการมีส่วนร่วมในการสร้างเสริมสุขภาพ ประชาชนในชุมชนต่าง

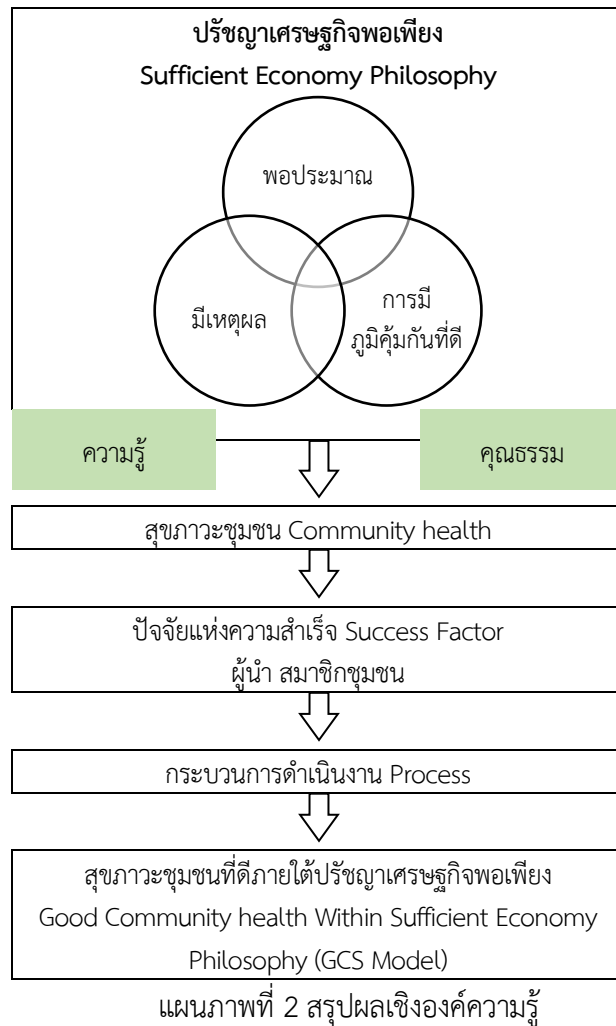
มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุ วางแผน ดำเนินงานและแก้ไขรวมถึงการ ประเมินผล ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมา ประยุกต์ใช้ ถือว่าเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีทำให้ไม่ หลงไปกับกระแสสังคมภายนอก ทำให้ไม่ ประมาท มีความรอบคอบ และระมัดระวัง ซึ่ง เริ่มจากผู้นำ มีแนวคิดที่จะให้เกิดการ เปลี่ยนแปลง การใช้ชีวิตแบบพอเพียง ชุมชนมี ส่วนร่วมในการกำหนดกติกาของชุมชนที่ทุก คนยอมรับและสามารถนำมาปฏิบัติได้จริง

2.4 เงื่อนไขความรู้ การรับความรู้ ด้านเศรษฐกิจพอเพียงและด้านสุขภาวะ การ ได้รับความรู้จากภายในและภายนอกชุมชน ความรู้จากภายในชุมชน ได้แก่ ความรู้ดั้งเดิม ของบรรพบุรุษ ผู้รู้ในชุมชนซึ่งเป็นทุนเดิมของ ชุมชน เช่น หมอยาสมุนไพร ทอผ้า โดย ถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่น ความรู้ที่ได้รับ จากนอกชุมชน ได้แก่ ความรู้จากนักวิชาการ และความรู้จากผู้มีประสบการณ์ การนำ ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงและด้านสุข ภาวะไปปฏิบัติ โดยมีศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็น แหล่งข้อมูล ที่ดีมีการรวบรวมองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ กับชุมชนและนอกชุมชน

2.5 เงื่อนไขคุณธรรม หลักคุณธรรม จริยธรรมในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นใน สังคม: การดำเนินชีวิตตามปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงในเรื่องคุณธรรม จะเห็นได้ ว่าเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ ผู้นำและชาวบ้านใช้ สติปัญญาในการแก้ปัญหา มีความอดทนต่อ ความยากลำบากในการแก้ไขปัญหา อยู่อย่าง พอเพียงทำให้สุขภาพกายและสุขภาพใจดีขึ้น ผู้คนอยู่ร่วมกันอย่างสุข มีความซื่อสัตย์

ช่วยเหลือกัน มีจิตอาสาและทำตามกติกาของ สังคม

3. องค์ความรู้ในการพัฒนาสุข ภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดชลบุรี เริ่มจากการประยุกต์ใช้ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงภายใต้คุณลักษณะ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ได้แก่ ความพอประมาณ ความมี เหตุผล มีภูมิคุ้มกัน ภายใต้เงื่อนไขความรู้ และ เงื่อนไขคุณธรรม มาเป็นแนวทางในการพัฒนา สุขภาวะชุมชน อันได้แก่ สุขภาพ ร่างกาย จิตใจ สังคม และ ปัญญา โดยผ่านพฤติกรรม สุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและ ทรัพยากรธรรมชาติ การมีส่วนร่วมของ ประชาชนในชุมชนที่เหมาะสมและคุณธรรม จริยธรรมในการดำรงชีวิตของชุมชน โดยมี ปัจจัยความสำเร็จ ได้แก่ ผู้นำชุมชน สมาชิก ชุมชน องค์กรภายนอก ซึ่งผ่านการกระบวน ดำเนินงานเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ผลลัพธ์คือ การเกิดวิสาหกิจชุมชนขึ้นใหม่อย่างหลาย หลายสร้างรายได้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนใน ชุมชน เกิดการพัฒนาสุขภาวะชุมชนที่ดี ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Good Community Health Within Sufficient Economy Philosophy (GCS Model)) ดัง แผนภาพที่ 2

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เกี่ยวกับการพัฒนาสุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ความพอประมาณ ด้านเศรษฐกิจ การดำรงตนอยู่ในความพอประมาณนั้นคือการอยู่แบบพอดีไม่มากเกินไปด้วยการลดรายจ่ายและสนับสนุนให้ปลูกผักไว้รับประทาน มีการ

แบ่งปันกันในชุมชน ส่วนที่เหลือก็นำไปขาย มีรายได้เพิ่มเติม ดังบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ว่า ความพอประมาณทำให้ประชาชนในชุมชนมีความคิดในการลดหนี้สินและเดินหน้าพึ่งพาตนเองให้ได้มากที่สุด การแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจเริ่มต้นจากการอบรมคนในชุมชนเกี่ยวกับระบบการพักชำระหนี้ ดังบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ว่า การแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจตามหลักความพอประมาณ คือการเกิดกลุ่มวิสาหกิจ เป็นการช่วยเหลือตนเองของคนในชุมชนก่อนเป็นเบื้องต้น ซึ่งขยายไปสู่การร่วมมือร่วมใจในชุมชน มีการตั้งกลุ่ม

วิสาหกิจ เพื่อให้บริการด้านการเงินที่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ แต่ละครัวเรือนต้องรับผิดชอบจัดการสิ่งแวดล้อมของบ้านเรือนตนเองก่อนและขยายการจัดการมาสู่ชุมชนซึ่งจะทำให้สภาพแวดล้อมทั้งของต้นและชุมชนน่าอยู่อาศัย ดังบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ว่า แต่ละครัวเรือนต้องมีการจัดการขยะของตนเองมีการแยกขยะและทิ้งขยะให้ถูกที่และช่วยกันดูแลความสะอาดในชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติ : กำหนดกฎระเบียบให้ทุกคนปฏิบัติ ให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมดูแล และได้มีการปลูกฝังด้านการอนุรักษ์แก่เด็กและเยาวชนให้เด็กร่วมปลูกป่าชายเลน ดังบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ว่า ผลจากการดูแลรักษาป่าไม้ทำให้ป่าเสื่อมโทรมจำนวนป่าไม้ของชุมชนลดน้อยลง จึงได้มีการปลูกฝังด้านการอนุรักษ์ให้กับคนชุมชน เด็กและเยาวชน ร่วมปลูกป่าชายเลน รมรงศ์ให้เด็กและเยาวชนร่วมปลูกป่า

2. ความมีเหตุผล ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ด้านสิ่งแวดล้อม การแก้ปัญหาโดยมีการพูดคุยกับชาวบ้าน เพื่อให้แต่ละบ้านรับผิดชอบจัดการขยะ ของตนเอง มีการดูแลสิ่งแวดล้อมโดยเริ่มที่บ้านของตนเอง และร่วมกันดูแลความสะอาดในชุมชน ดังบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ว่า แต่ละครัวเรือนต้องมีการจัดการขยะของตนเองมีการแยกขยะและทิ้งขยะให้ถูกที่และช่วยกันดูแลความสะอาดในชุมชน ด้านทรัพยากรธรรมชาติ มีการกำหนดข้อตกลงร่วมกันของชุมชนในการดูแล และอนุรักษ์ผืนป่าชุมชนให้อุดมสมบูรณ์ต่อไป ดังบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ว่า ผลจากเข้าใช้

ประโยชน์จากป่าแต่ไม่มีการดูแลรักษาทำให้ป่าเสื่อมโทรมจำนวนป่าไม้ของชุมชนลดน้อยลง มีการปลูกฝังด้านการอนุรักษ์ชุมชนเด็กและเยาวชนให้ ร่วมปลูกป่าชายเลนเรียนรู้เรื่องสมุนไพร มีการจัดทำถนนกันไฟป่า จัดชุดป้องกันไฟป่า ชุมชนความร่วมมือร่วมกันช่วยกันดูแลรักษาป่าซึ่งเป็นแหล่งอาหารและยาของชุมชนที่ คนในชุมชน ด้านพฤติกรรมสุขภาพ จัดทำแผนสุขภาพมีหน่วยงานภายนอกเข้าร่วมในการดูแลสุขภาพและให้คำปรึกษาโดยโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพเป็นผู้ที่ให้ความรู้แก่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและประชาชนในชุมชนดังบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ว่า ชุมชนมีการจัดกิจกรรมตรวจสุขภาพประจำปี การสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค ให้ความรู้เกี่ยวกับการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การดูแลตนเองของผู้ที่ป่วยด้วยโรคต่าง ๆ ตามกลุ่มวัย มีการจัดทำกิจกรรมโครงการในการป้องกันและการดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดี ปัญหาต่าง ๆ ว่าจะจะเป็นปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาสิ่งแวดล้อม และ ทรัพยากรธรรมชาติ ล้วนแต่มีผลกระทบต่อสุขภาพของคนในชุมชน ทั้งผู้นำและชาวบ้านร่วมกันค้นหาปัญหาและสาเหตุการวางแผน แก้ปัญหา ดำเนินงาน และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ดังนั้นการแก้ปัญหาจึงเกิดจากทุกคนในชุมชน ดังบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ว่า การแก้ไขปัญหาของหมู่บ้านลำพังแต่ผู้นำคนเดียวคงไม่ประสบความสำเร็จการสร้างการมีส่วนร่วมจึงต้องค่อยเป็นค่อยไป และต้องใช้เวลา เราจะมีการพูดคุย สร้างความเข้าใจและขอความร่วมมือกัน ดังนั้นภูมิคุ้มกัน

ที่ดี คือ การมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานแก้ปัญหา โดยการดำเนินการพัฒนาแต่ละด้าน จะมีสมาชิก ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานทำให้ปัญหาต่าง ๆ คลี่คลายชาวบ้านอยู่กันอย่างสุขกายสุขใจ นอกจากนี้ยังมีคัมภีร์อีกประการคือการมีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรและเก็บรวบรวมข้อมูลของหมู่บ้าน

4. เจื่อนไขความรู้ ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงและด้านสุขภาวะชุมชน เป็นความรู้ที่ได้จากทั้งภายในและภายนอกชุมชนโดยการความรู้ตั้งแต่บรรพบุรุษและความรู้ที่ได้จากการอบรม ซึ่งชุมชนมีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลที่ดีที่มีการรวบรวมองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์กับทุกคนในชุมชนและนอกชุมชน ดังบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ว่า ความรู้ที่ได้รับจากภายในชุมชน ได้แก่ ความรู้ดั้งเดิมของบรรพบุรุษ ผู้รู้ในชุมชนซึ่งเป็นทุนเดิมของชุมชน เช่น หมอยาสมุนไพร ทอผ้า โดยถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่น และความรู้ที่ได้รับจากนอกชุมชน ได้แก่ ความรู้จากนักวิชาการ และความรู้จากผู้มีประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ การแยกผู้เรียนตามความสนใจและนำความรู้ที่ได้รับมาแก้ไขปัญหาแต่ละเรื่องตามความเหมาะสม มีการวางแผนการดำเนินงาน ดังบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ว่า ก่อนจะมีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง เราก็ไปศึกษา ดูงานจากที่อื่นแล้วก็นำมาทำกันอย่างจริงจัง เขียววิทยากรมาสอนที่ศูนย์เรียนรู้ เราต้องเรียนรู้กันหลายเรื่อง ปัจจุบันมีคนมาศึกษาดูงานรายังใช้ ศูนย์

เรียนรู้เป็นที่ประชุม เป็นที่พบปะพูดคุยกันของทั้งคนในชุมชนและนอกชุมชน

5. เจื่อนไขคุณธรรม การดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องใช้สติปัญญาและความอดทนต่อความยากลำบากในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ดังบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ว่า ผู้นำและชาวบ้านใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหา มีความอดทนต่อความยากลำบากในการแก้ไขปัญหา ความพยายามร่วมมือร่วมใจกันดำเนินงาน การอยู่อย่างพอเพียง ทำให้สุขภาพกายและสุขภาพใจดีขึ้น สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์ช่วยเหลือกัน มีจิตอาสาและทำตามกติกาของสังคมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ซึ่งสรุปโดยรวมสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550: น. 18-21) กล่าวถึง การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในด้านต่างๆ ดังนี้ 1) ด้านเศรษฐกิจ ไม่ใช่จ่ายเกินตัว ไม่ลงทุนเกินขนาด คิดและวางแผนอย่างรอบคอบ 2) ด้านจิตใจ มีจิตสำนึกที่ดี เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว 3) ด้านสังคมและวัฒนธรรม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รู้รักสามัคคี สร้างความเข้มแข็ง ให้ครอบครัวและชุมชนรักษาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย 4) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาด และรอบคอบ ฟื้นฟูทรัพยากร เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและคงอยู่ชั่วลูกหลาน 5) ด้านเทคโนโลยี รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการ และสภาพแวดล้อม พัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้าน และสอดคล้องกับงานวิจัย

ของ ฤทธิ์ เตังไตรสรณ์ เรื่องความสัมพันธ์ของ แนวคิดสุขภาวะองค์กรรวมเชิงพุทธกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย คือ ความพอประมาณ มีภูมิคุ้มกัน และมีเหตุผล ภายใต้ 2 เงื่อนไข คือ เงื่อนไข ความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต ในยุคโลกาภิวัตน์ของประชาชน ได้ทุกระดับ และมีตัวอย่างที่ประสบผลสำเร็จเป็นจำนวนมากที่นำไปประยุกต์ใช้ทั้งทางธุรกิจ สังคม และทางเกษตรกรรม

ความสำเร็จในการพัฒนาสุขภาวะชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเกิดจากปัจจัย อันได้แก่ 1) ผู้นำ : เป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีภาวะผู้นำ มองเห็นปัญหาและมีการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง ดังบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ว่า การพัฒนานั้นเริ่มจากการพัฒนาตนเองและเรียนรู้ร่วมกับสมาชิกชุมชน เปลี่ยนแปลงตัวเองโดยทำตัวเป็นแบบอย่างเปิดใจกว้างยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นผู้มีความสามารถในการบริหารจัดการ มีความจริงใจเสียสละแก่ประโยชน์ส่วนรวม เป็นทั้งผู้นำและผู้ตาม เป็นผู้ที่สมาชิกชุมชนมีความ เลื่อมใสศรัทธา 2) สมาชิกชุมชน : ต้องเป็นผู้ตามที่ดีมีความรับผิดชอบต่อตนเอง และชุมชนพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ดังบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ว่า สมาชิกชุมชนตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองและชุมชน มีความพร้อมในการพัฒนาทั้งพัฒนาตนเองด้วยการเรียนรู้เพิ่มเติมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตน เป็นผู้ที่มีจิตอาสาช่วยงานส่วนรวม ร่วมในกิจกรรมของชุมชน รับผิดชอบต่อตนเองและชุมชน มีความ

สามัคคี ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน รับผิดชอบร่วมกันในการแก้ไข 3) หน่วยงานภายนอก : หน่วยงานที่เข้ามาดำเนินกิจกรรมร่วมกับชุมชนเช่นให้ความรู้ในบริการต่างๆต่อชุมชนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ ดังบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ว่า หน่วยงานภายนอกที่เข้ามามีบทบาทในช่วงแรกคือธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร ต่อมาหน่วยงานอื่นมาให้ความรู้ในเรื่องต่างๆ การดำเนินงานการพัฒนาสุขภาวะชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : เริ่มจากการที่ผู้นำและชาวบ้านมองเห็นปัญหามีการพัฒนาไปพร้อมกัน ดังบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ว่า การดำเนินสุขภาวะชุมชนมีผู้นำทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง สมาชิกชุมชนให้ความร่วมมือและเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไข ปัญหา มีการติดตามประเมินผลและ พัฒนางานอย่างต่อเนื่อง มีการจัดทำแผนชุมชนและดำเนินการตามแผนโดยสอดคล้องกับนโยบายของ รัฐบาล ซึ่งกระบวนการในการดำเนินงานนั้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550: น. 18-21) กล่าวว่า ทุกคนสามารถนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้ ทั้งนี้ต้องมีความ เชื่อมั่น ศรัทธา เห็นคุณค่า และนำไปปฏิบัติด้วยตนเอง แล้วจึงขยายไปสู่ครอบครัว ชุมชน สังคม และ ประเทศชาติ มุ่งเน้นให้บุคคลและครอบครัวอยู่ร่วมกัน อย่างมีความสุขทั้งทางกายและทางใจ พึงพาตนเองอย่างเต็มความสามารถ คนในชุมชนทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ภายในชุมชนบนหลักของความรู้รักสามัคคี สร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยง การบริหารจัดการ

ประเทศ โดยเริ่มจากการวางรากฐาน ให้ประชาชนส่วนใหญ่อยู่อย่างพอมีพอกินและพึ่งตนเองได้ มีความรู้และคุณธรรมในการดำเนินชีวิต มีการรวมกลุ่มของชุมชนหลาย ๆ แห่งเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สืบทอดภูมิปัญญา และร่วมกันพัฒนา ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เสริมสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชนให้เกิดเป็นสังคมแห่ง ความพอเพียงในที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุจา ภูไพบูลย์ และคนอื่น ๆ (2555, น. 36-38) ศึกษากระบวนการพัฒนาสุขภาพพอเพียงในชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนน้อมนำเงื่อนไขของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ คือ ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อ ระหว่างชาวบ้านในชุมชน เป็นชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงรับรู้แนวคิดการกินอยู่อย่างพอเพียง พอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันมาแล้ว และมีการต่อยอดนำไปสู่สุขภาพพอเพียงได้ ชุมชนมีศักยภาพสูง การนำปัจจัยหลักหรือสามห่วงของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวคิดหลักในการพัฒนาสุขภาพช่วยให้เกิดความเข้าใจและมีการตั้งเป้าหมายร่วมที่ชัดเจนมากขึ้น ชุมชนมีสัมพันธภาพที่ดีและแสดงความจริงใจต่อชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมอื่น ๆ สามารถร่วมกันจัดการปัญหาสุขภาพในชุมชน เช่น โครงการรักษาสัตว์เลี้ยงมีการจัดการน้ำเสีย การมีส่วนร่วมกันในชุมชนซึ่งมีทุนทางสังคม ชุมชนคุ้นเคยกับการพัฒนาและเป็นชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง มีการนัดหมายประชุมภายในหมู่บ้านเป็นประจำ มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว มีผู้ใหญ่บ้านเป็นแกนนำ และเจ้าหน้าที่ และผู้รับผิดชอบสุขภาพของประชาชนในหมู่บ้านที่ร่วมมือในการระดมสมองในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

ผลที่ได้รับในการพัฒนาสุขภาพชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การที่คนในชุมชนหันมาใช้ชีวิตอยู่อย่างพอเพียงโดยน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ทำให้ปัญหาต่าง ๆ คลี่คลายเบาบางลง คนในชุมชนมีสุขภาพแข็งแรง จิตใจแจ่มใสไม่เครียด อยู่กันอย่างสงบสุข ทั้งมีความรู้ที่ถูกต้องและภูมิปัญญาต่าง ๆ และความรู้ใหม่ นอกจากนี้ยังเกิดกลุ่มวิสาหกิจต่าง ๆ ขึ้นในชุมชนโดยความร่วมมือร่วมใจกัน

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

การพัฒนาสุขภาพชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชลบุรี เริ่มต้นจากการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้คุณลักษณะ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน ภายใต้เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม นำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาสุขภาพชุมชน การสร้างเสริมสุขภาพ ร่างกาย จิตใจ สังคม และ ปัญญา โดยผ่านพฤติกรรมสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนที่เหมาะสมและคุณธรรมจริยธรรมในการดำรงชีวิตของชุมชน โดยมีปัจจัยความสำเร็จ อันได้แก่ ผู้นำชุมชน สมาชิกชุมชน องค์กรภายนอก ซึ่งผ่านการกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ผลลัพธ์คือการเกิดวิสาหกิจชุมชนขึ้นใหม่อย่างหลากหลายสร้างรายได้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนในชุมชน เกิดการพัฒนาสุขภาพชุมชนที่ดีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Good

Community Health Within Sufficient Economy Philosophy (GCS Model))

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
 - 1.1 การสนับสนุนเกี่ยวกับการสร้างวิสาหกิจชุมชนให้เกิดขึ้นอย่างหลากหลาย
 - 1.2 จัดหน่วยงานรัฐที่ ค่อยให้คำปรึกษาแก่ชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินงานอย่างแท้จริง
 - 1.3 สนับสนุนให้เกิดหน่วยงานต้นแบบอย่างหลากหลายในชุมชน
 - 1.4 รัฐควรสนับสนุนโครงการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆอย่างสม่ำเสมอ
2. ข้อเสนอแนะต่อชุมชน
 - 2.1 ผู้นำและสมาชิกชุมชนควรนำรูปแบบการพัฒนาไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ของตนเอง
 - 2.2 การสร้างนวัตกรรมใหม่ให้เกิดขึ้นภายในชุมชน
 - 2.3 เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมและสร้างสัมพันธภาพที่ดีร่วมกัน

แหล่งอ้างอิง

- คณะกรรมการอำนวยการจัดทำแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ. (2544). *แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549*. นนทบุรี: กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- คณะกรรมการอำนวยการจัดทำแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ.(2549). *แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ในช่วง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554*. นนทบุรี: กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- ชูฤทธิ์ เตังไตรสรณ์. (2552). การศึกษาความสัมพันธ์ของแนวคิดสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธกับหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

2.4 สมาชิกชุมชนควรมีสุขภาวะชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งสามารถกระทำได้ด้วยตนเองและควรกระทำอย่างสม่ำเสมอจนเป็นแบบแผนของชีวิต

2.5 เปิดโอกาสให้วัดเข้ามามีส่วนร่วมการบริหารจัดการโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 การศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาสุขภาวะตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3.2 การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชุมชนต้นแบบที่มีการดำเนินการพัฒนาสุขภาวะชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างครอบคลุมและเจาะลึกในทุกด้านของชุมชน

3.3 การศึกษาวิจัยสร้างรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะชุมชนรูปแบบอื่นๆ เพื่อสามารถบูรณาการอย่างหลากหลาย

3.4 การสร้างตัวชี้วัดความสำเร็จในการดำเนินการพัฒนาสุขภาวะชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.5 การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาสุขภาวะชุมชนเชิงเปรียบเทียบ

- ประเวศ วะสี. (2549). *การพัฒนาระบบสุขภาวะชุมชน สุขภาวะชุมชนเป็นรากฐานของ สุขภาวะ
ทั้งมวล*. กรุงเทพฯ: สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ.
- รุจา ภูไพบูลย์, สุริยพงศ์ วัฒนาศักดิ์, นารีรัตน์ จิตธมนตรี, มณี อาภานันท์กุล, อาภา ยิ่งประดิษฐ์,
นิตยา สีนสุกใส และ ราตรี ภูศรี. (2555). กระบวนการพัฒนาสุขภาพท่องเที่ยวในชุมชน.
วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ, 35(1), 28-38.
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2550). *พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550
(พิมพ์ครั้งที่ 2)*. นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.).